

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

©2019 КАРПУШЕНКО М. Ю., ШАХВЕРДЯН Д. С.

УДК 657
JEL: L20

Карпушенко М. Ю., Шахвердян Д. С. Інтегрована звітність як джерело оцінки діяльності підприємства

Метою статті є аналіз інтегрованої звітності, її призначення та роль у сучасному суспільстві. Інтегрована звітність включає дві складові: фінансову та соціальну. Значущість соціальних і екологічних пріоритетів для керівництва виходить на перший план, оскільки увага і зусилля, прикладені до вирішення соціальних проблем, дають упевненість у тому, що бізнес надійний, стійкий і привабливий. Враховуючи особливу спрямованість інтегрованої звітності, розглянуто інтереси її користувачів та їх інформаційні потреби. Проаналізовано особливості міжнародних стандартів інтегрованої звітності та перелік питань, які вони охоплюють. Розглянуто особливості застосування інтегрованої звітності в Україні, зокрема деталізовано звіт з управління. Визначено можливості розширення та конкретизації звіту з управління з урахуванням цілей користувачів шляхом професійного діалогу між фахівцями із соціальної відповідальності, фінансовими директорами, бухгалтерами й аудитором в межах самої бізнес-структури.

Ключові слова: інтегрована звітність, соціальна звітність, звіт з управління.

DOI:

Рис.: 1. Табл.: 2. Бібл.: 9.

Карпушенко Марія Юрївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: mariamaria1864@gmail.com

Шахвердян Давид Сейранович – аспірант кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: shant10@ukr.net

УДК 657
JEL: L20UDC 657
JEL: L20

Карпушенко М. Ю., Шахвердян Д. С. Интегрированная отчетность как источник оценки деятельности предприятия

Целью статьи является анализ интегрированной отчетности, её значение и роль в современном обществе. Интегрированная отчетность включает две составляющие: финансовую и социальную. Значимость социальных и экологических приоритетов для руководства выходит на первый план, поскольку внимание и усилия, приложенные к решению социальных проблем, дают уверенность в том, что бизнес надежный, устойчивый и привлекательный. Учитывая особую направленность интегрированной отчетности, рассмотрены интересы пользователей и их информационные потребности. Проанализированы особенности международных стандартов интегрированной отчетности и перечень вопросов, которые они охватывают. Рассмотрены особенности применения интегрированной отчетности в Украине, в частности детализирован отчет по управлению. Определены возможности расширения и конкретизации отчета по управлению с учетом целей пользователей путем профессионального диалога между специалистами по социальной ответственности, финансовыми директорами, бухгалтерами и аудиторами в пределах самой бизнес-структуры.

Ключевые слова: интегрированная отчетность, социальная отчетность, отчет по управлению.

Рис.: 1. Табл.: 2. Библ.: 9.

Карпушенко Марія Юрївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: mariamaria1864@gmail.com

Шахвердян Давид Сейранович – аспірант кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: shant10@ukr.net

Karpushenko M. U., Shakhverdyan D. S. The Integrated Reporting as a Source of Evaluation of Enterprise Performance

The article is aimed at analyzing the integrated reporting, its purpose and role in the today's society. The integrated reporting includes two components: financial and social. The importance of social and ecological priorities for leadership comes to the fore, as attention and efforts made to solving social problems give confidence that the business is reliable, sustainable, and attractive. Given the special focus of the integrated reporting, the interests of users and their information needs are considered. Features of international standards of the integrated reporting and the list of issues they cover are analyzed. Features of application of the integrated reporting in Ukraine are considered, in particular the report on management is detailed. The possibilities of expansion and concretization of the report on management are defined with regard to the purposes of users through professional dialogue between social responsibility specialists, financial directors, accountants and auditors within the limits of the business structure as such.

Keywords: integrated reporting, social reporting, report on management.

Fig.: 1. Tabl.: 2. Bibl.: 9.

Karpushenko Mariia U. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Financial and Economic Safety, Account and Audit, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: mariamaria1864@gmail.com

Shakhverdyan Davyd S. – Postgraduate Student of the Department of Financial and Economic Safety, Account and Audit, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: shant10@ukr.net

У сучасних економічних реаліях надійність бізнесу вимірюється не тільки критеріями економічної ефективності та якості продукції та послуг, але й готовністю вирішувати соціальні проблеми. Слід відзначити, що класична модель корпоративної звітності нині не відповідає сучасним вимогам, адже з моменту її створення відбулися значні зміни в способах ведення, цінностях бізнесу, а також у зовнішньому середовищі. Сьогодні від корпоративної звітності очікується більше, ніж представлення фінансових показників – соціальне інвестування зростає з кожним роком, і більшість інвесторів усе більше зацікавлена у нефінансових показниках. У зв'язку з цим на міжнародному рівні активно дискутується питання інтегрованої звітності, яка має враховувати фінансову та соціальну звітність, оскільки демонстрація значущості соціальних і екологічних пріоритетів для керівництва, уваги і зусиль, прикладених до вирішення соціальних проблем, дають упевненість у тому, що бізнес надійний, стійкий і привабливий.

Проблеми інтегрованої та соціальної звітності досліджували у своїх працях такі вчені, як А. Андрющенко, К. Безверхий, С. Безручук, А. Бержанір, Ж. Богданов, М. Буковинська, Т. Гільорме, Т. Давидюк, В. Євдокимов, Д. Грицишен, Т. Соловей, Костирко Р. та ін. Проте проблематика визначення сутності та змісту інтегрованої звітності як джерела оцінки діяльності підприємства потребує подальших досліджень.

Перш за все, визначимося із поняттям «соціальна відповідальність», адже саме воно спричиняє складання соціальної звітності. За думкою Андрющенко А., «у широкому розумінні соціальну відповідальність тлумачать як сукупність різних її видів – економічної, політичної, правової, моральної тощо» [1, с. 134]. Буковинська М. вважає, що «корпоративна соціальна відповідальність – це філософія розвитку компанії та досягнення бізнесом корпоративного успіху шляхами, заснованими на етичних нормах і повазі до людей, спільнот, навколишнього середовища» [2, с. 9].

Водночас Гільорме Т. підкреслює, що «суб'єкт господарювання, який дотримується в корпоративній звітності вимог GRI, повинен розкрити п'ять складових: стратегію й аналіз; опис організації; параметри звітності, управління, зобов'язання із зацікавленими сторонами; показники результативності (економічні результати, екологічні результати, організація праці та відповідальність за продукцію)» [3, с. 674–675]. А за думкою Давидюк Т., «у вітчизняному бізнес-співтоваристві відсутнє єдине розуміння того, яким чином доносити інформацію про свою соціальну діяльність суспільству.» [4, с.64].

Як парадигма концепція сталого розвитку економіки формувалася протягом 100 років, поширюючи взаємозв'язок економічного зростання та вирішення проблем життєзабезпечення та розвитку суспільства без виснаження, деградації та забруднення довкілля. У результаті світова спільнота дійшла висновку про необхідність інтегрованої звітності, від якої очікується

цілісне відображення діяльності підприємства – стратегії, ризиків, стійкості бізнес-моделі.

Єврокомісія вважає, що соціальна нефінансова звітність, як інструмент соціальної відповідальності, є концепцією, згідно з якою бізнес добровільно інтегрує соціальні й екологічні ініціативи, а також взаємодію із зацікавленими сторонами в комерційну діяльність. Задля розвитку цієї концепції 2 серпня 2010 р. рішенням Глобальної ініціативи зі звітності (GRI) та Проекту принца Уельського у сфері звітності в галузі сталого розвитку (A4S) створено Міжнародний комітет з інтегрованої звітності, а 1 липня 2010 р. – Міжнародна комісія з інтегрованої звітності (IIRS) [5]. Задля координації дій фінансових аналітиків були розроблені міжнародні стандарти, найрозповсюдженішими серед яких є: стандарти Саншайн; GRI; AA1000; ISO 26000, SA8000. Найбільш відомим переліком кількісних показників у світовій практиці нефінансової звітності є система показників GRI, застосування яких рекомендується і при формуванні соціальної звітності довільного формату, а також Звітів про Прогрес. Ініціатива з глобальної звітності (GRI) зробила суттєвий внесок у розвиток корпоративної соціальної звітності та звітності сталого розвитку – понад 1 500 відомих компаній світу випускають нефінансові звіти на підставі саме цих стандартів («BASF», «Phillips», «Novo Nordisk», «United Technologies Corporation», «American Electric Power», «Rabobank», «Aviva», «BT», «HSBC», «ДК Росатом»).

Проаналізуємо міжнародні стандарти та визначимо ті відмінності, які існують у визначенні та переліку нефінансових показників (табл. 1).

Розвиток національної мережі Глобального договору ООН надав поштовх нефінансовому звітуванню в Україні, адже оприлюднення щорічного Звіту про прогрес є одним із зобов'язань, яке бере на себе підписант Глобального договору. Зокрема, 90% нефінансових звітів, що з'явилися в Україні за останні роки, є звітами членів Глобального договору [7].

Передумовами впровадження концепції сталого розвитку в Україні є ухвалення міжнародних стандартів; прозорість інформації щодо показників ефективності; створення міжфункціональних об'єднань (бухгалтерія, фінанси, міжнародний аудит); підвищення професійних знань; посилення контролю з боку керівництва шляхом викупу акцій. Саме для цього у складі звітності за 2018 р. в Україні був запроваджений Звіт про управління, який вкупі із фінансовою звітністю формує інтегровану звітність. Цей звіт обов'язково повинні складати великі та середні підприємства та звітувати щорічно.

Міністерство фінансів України наказом від 07.12.2018 р. затвердило Методичні рекомендації зі складання Звіту про управління (далі – методичні рекомендації) [9], якими виділені десять напрямів, що має містити цей звіт (табл. 2).

Аналіз закордонних стандартів інтегрованої звітності

Стандарт	Прийняття	Склад питань, що охоплюються
Міжнародний стандарт з інтегрованої звітності	Міжнародна рада по інтегрованій звітності (IRC) у 2013 р.	<ul style="list-style-type: none"> – Огляд організації та зовнішнє середовище; – управління; – бізнес-модель; – ризики та можливості; – стратегія і розподілення ресурсів; – результати діяльності; – перспективи на майбутнє; – основні принципи підготовки и презентації
GRI	Глобальна Рада із стандартів у сфері сталого розвитку, з 2000 р.	Звітність зі сталого розвитку одночасно охоплює економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності
AA 1000	Розроблений Інститутом соціальної та етичної звітності (Istitute of Social and Ethical Account Ability), 1999 р.	У соціальній звітності враховуються: <ul style="list-style-type: none"> – соціальний, екологічний та економічний вплив і відповідні показники своєї діяльності, а також думка про це зацікавлених сторін; – запити і потреби зацікавлених сторін і відповідним чином реагування на них у політиці та практичній діяльності організації
ISO 26000	Міжнародна організація із стандартизації, 2010 р.	Містить інформацію про те, як підприємства можуть працювати соціально відповідальним чином. Це означає прозору й етичну поведінку, яка сприяє здоров'ю та добробуту суспільства
SA 8000	Розроблено експертами Міжнародної організації із соціальної відповідальності SAI (Social Accountability International) у 1997 г.	<ul style="list-style-type: none"> – Охорона здоров'я співробітників, техніки безпеки; – питання дискримінації; – використання трудової діяльності дітей; – примусова праця; – робочий час; – дисциплінарне стягнення; – системи управління; – компенсація праці
Стандарти Саншайн	Прийняті Альянсом стейкхолдерів (США) – асоціацією, що об'єднує природоохоронні та релігійні організації, а також організації із захисту прав споживачів, 1996 р.	<ul style="list-style-type: none"> – Інформація, надана клієнтам (про продукцію та послуги); – інформація, призначена для співробітників (гарантія зайнятості, безпеки та охорона здоров'я, рівні можливості при наймі); – інформація для місцевого співтовариства (структура власності, фінансові показники, вплив на зовнішню середу, обсяг податкових виплат); – кількість створених робочих місць, інвестиції та благодійна діяльність); – інформація для широкої громадськості (торгівля з ворожими країнами, виконані державні замовлення, штрафи та ін.)

Таким чином, звіт про управління розкриває дуже багато напрямків та аспектів діяльності підприємства, які об'єднують у собі показники, що містяться в міжнародних стандартах.

Цей цвіт є дуже важливим для користувачів-стейкхолдерів, до яких належать такі (рис. 1).

Дійсно, інтегрована звітність важна не тільки акціонерам підприємства, але й персоналу, оскільки вона є вагомим стимулом і свідченням статусності роботи, що підтверджує соціальну значущість їх праці. Інтегрована звітність сприяє також формуванню іміджу відповідального роботодавця, зокрема серед

молодих фахівців. Неурядові організації, бізнес-партнери, органи влади і споживачі також певною мірою формують відношення до бізнесу з урахуванням наявності й змісту соціальної звітності.

Слід підкреслити, що перелік напрямів та показників, які рекомендується розкривати у звіті про управління, не є вичерпним, і підприємство може розкривати іншу інформацію, яку вважає за доцільне. Отже, кожне підприємство має право доповнити обов'язковий перелік власною системою показників.

Вирішення цих проблем вимагає професійного діалогу між фахівцями із соціальної відповідальності,

Склад звіту про управління

№ з/п	Напрями	Показники та інформація
1	2	3
1	Організаційна структура та опис діяльності підприємства	Організаційна структура, стратегія та цілі, сфера діяльності за географічним розташуванням і галузевим спрямуванням, інформація про продукцію та послуги, ринкова частка підприємства в різних сегментах
2	Результати діяльності	Основні фінансові показники – прибуток, виручка тощо в динаміці
3	Ліквідність та зобов'язання	Основні показники ліквідності, наявність ліквідних активів, аналіз зобов'язань
4	Екологічні аспекти	Показники впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище, які характеризують раціональне використання води; управління відходами; викиди парникових газів; споживання енергії тощо
5	Соціальні аспекти та кадрова політика	Показники, які відображають кількість працівників та частку жінок на керівних посадах; заохочення (мотивацію) працівників; охорону праці та безпеку; навчання та освіту персоналу; рівні можливості працевлаштування; повагу прав людини; заходи з боротьби з корупцією та хабарництвом тощо
6	Ризики	Виявлення ризиків та характеристика їх впливу на діяльність підприємства, а також підходів або інструментів, які використовуються підприємством для зменшення впливу таких ризиків на його діяльність тощо
7	Дослідження та інновації	Дослідження, інноваційна діяльність та розробки, які проводяться підприємством, обсяг витрат на такі заходи та їх вплив на діяльність підприємства
8	Фінансові інвестиції	Інформація про фінансові інвестиції підприємства в цінні папери інших підприємств, фінансові інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства тощо
9	Перспективи розвитку	Інформація про перспективи подальшого розвитку підприємства з урахуванням ризиків та викликів при здійсненні діяльності
10	Корпоративне управління ¹	Наводиться інформація про: 1) органи управління, їх склад та повноваження, стратегії корпоративного управління; 2) скликання та проведення загальних зборів акціонерів; 3) структури акціонерів та їх частки в акціонерному капіталі; 4) власників цінних паперів з особливими правами контролю та опис цих прав; 5) діяльність підприємства стосовно операцій з власними акціями; 6) основні характеристики системи внутрішнього контролю; 7) дивідендна політика; 8) перспективи розвитку та вдосконалення корпоративного управління; 9) політика підприємства стосовно адміністративних, управлінських та наглядових органів підприємства (вимоги до віку, статі, освіти, професійного досвіду, управлінського персоналу, цілі політики її реалізація та результати у звітному періоді тощо)

Примітка: ¹ – складають підприємства – емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на фондових біржах або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію.

фінансовими директорами, бухгалтерами й аудиторами в межах самої бізнес-структури. Так, за думкою Король С., «для забезпечення прозорості нефінансових звітів, що складаються у вільній формі, можна рекомендувати такі заходи:

- ✦ проводити опитування стейкхолдерів, на яких розрахована ця звітність, з метою вивчення їх зауважень;
- ✦ складати план соціальних заходів з огляду на конкретні запити стейкхолдерів;
- ✦ оперативно інформувати стейкхолдерів про хід виконання їхніх запитів та виявлені порушення» [8, с. 111].

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи вищенаведене, можна сформулювати, що інтегрована звітність – це складна система інформації, що відображає не тільки фінансові показники, але й діяльність господарюючого суб'єкта в частині трудових відносин, безпеки праці, охорони здоров'я персоналу, благодійності, корпоративного управління, захисту працівників, ризиків, екології та виконання соціальних програм. Від якості наданої інтегрованої звітності залежить думка зовнішніх організацій щодо стану розвитку підприємства зі всіма подальшими наслідками. Складання інтегрованої звітності, до складу якої належить і звіт про управ-



Рис. 1. Користувачі інтегрованої звітності

ління, надає можливість комплексного інформування стейкхолдерів щодо соціальних і екологічних аспектів діяльності у взаємозв'язку з економічними результатами, що дозволяє їм ефективно оцінювати ризики бізнесу. Перелік показників, що надається у звіті про управління, чітко не визначений і може бути сформований із залученням до цього процесу зацікавлених осіб. Це особливо важливе, оскільки інтегрована звітність не тільки підвищує прозорість бізнесу та ведення поточної діяльності підприємством, але й надає можливість отримати інформацію щодо перспектив діяльності та майбутніх ризиків та загроз на підприємстві. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрющенко А. І., Рябець І. М. Соціальна відповідальність: теоретико-методологічний аспект аналізу. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2009. № 844. Вип. 23. С. 133–135.
2. Буковинська М. П. Корпоративна соціальна відповідальність як фактор розвитку бізнесу і суспільства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 5. С. 8–11.
3. Гільорме Т. В., Шачаніна Ю. К. Корпоративна соціальна звітність як домінанта інформаційного забезпечення управління підприємством. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 672–677.
4. Давидюк Т. В. Соціальна звітність як напрям інформування про людський капітал компанії // Проблеми та шляхи досягнення соціо-еколого-економічної безпеки на мікро-, мезо- та макrorівні : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (29 квітня 2016 р.). Луцьк : ЛуНТУ, 2016. С. 62–65.
5. Костирко Р., Лісничка Т. Інтегрована звітність – інструмент забезпечення сталого розвитку суспільства. *Менеджмент. Підприємництво*. 2012. № 24 (1). URL: https://eme.ucoz.ua/publ/zbirniki/24_i_2012/kostirko_r_o_lisnichka_t_v_integrovanaya_zvitnist_instrument_zabezpechennja_stalogo_rozvitku_suspilstva/33-1-0-247
6. Международный стандарт интегрированной отчетности. URL: http://edu.inesnet.ru/wp-content/uploads/2014/05/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK.docx_en-US_ru-RU.pdf

2014/05/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK.docx_en-US_ru-RU.pdf

7. Воробей В., Журовська І. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу. Київ : ФОП Костюченко О. М., 2013. 77 с.

8. Король С. Нефінансова звітність підприємства. *Вісник КНТУ*. 2011. № 6. С. 102–113.

9. Методичні рекомендації зі складання Звіту про управління, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.12.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18>

REFERENCES

Andriushchenko, A. I., and Riabets, I. M. "Sotsialna vidpovidalnist: teoretyko-metodolohichniy aspekt analizu" [Social responsibility: theoretical and methodological aspect of analysis]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina*, vol. 23, no. 844 (2009): 133-135.

Bukovynska, M. P. "Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist yak faktor rozvytku biznesu i suspilstva" [Corporate social responsibility as a factor for business and society development]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 5 (2016): 8-11.

Davydiuk, T. V. "Sotsialna zvitnist yak napriam informuvannya pro liudskyi kapital kompanii" [Social reporting as a direction of informing about human capital of the company]. *Problemy ta shliakhy dosiahnennia sotsio-ekoloho-ekonomichnoi bezpeky na mikro-, mezo- ta makrorivni*. Lutsk: LuNTU, 2016. 62-65.

Hilyorme, T. V., and Shachanina, Yu. K. "Korporatyvna sotsialna zvitnist yak dominantna informatsiinoho zabezpechennia upravlinnia pidpriemstvom" [Corporate Social Reporting as a Dominant of Information Management for Enterprise Management]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 2 (2016): 672-677.

Korol, S. "Nefinansova zvitnist pidpriemstva" [Non-financial reporting of the enterprise]. *Visnyk KNTU*, no. 6 (2011): 102-113.

Kostyrko, R., and Lisnycha, T. "Intehrovana zvitnist - instrument zabezpechennia staloho rozvytku suspilstva" [Integrated reporting – an instrument for sustainable development of society]. *Menedzhment. Pidpriemnytstvo*. 2012. https://eme.ucoz.ua/publ/zbirniki/24_i_2012/kostirko_r_o_lisnichka_t_v_integrovanaya_zvitnist_instrument_zabezpechennja_stalogo_rozvitku_suspilstva/33-1-0-247

[Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18>

"Mezhdunarodnyy standart integrirovannoy otchetnosti" [International Integrated Reporting Standard]. http://edu.inesnet.ru/wp-content/uploads/2014/05/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK.docx_en-US_ru-RU.pdf

Vorobei, V., and Zhurovska, I. *Nefinansova zvitnist: instrument sotsialno vidpovidalnoho biznesu* [Non-financial reporting: an instrument for socially responsible business]. Kyiv: FOP Kostyuchenko O. M., 2013.